

Lustrumcongres 50 jaar DNPP: 26 januari 2024

In 2023 bestond het [Documentatiecentrum Nederlandse Politieke Partijen](#) (DNPP) vijftig jaar. Ter gelegenheid van dit lustrum organiseert het DNPP [een congres](#) over de toekomstbestendigheid van de politieke partij.

1. Achtergrond en inhoud

Politieke partijen zijn onmisbare actoren in de representatieve democratie, maar hun schakelfunctie staat onder druk. Door dalende ledentallen en de toegenomen electorale volatiliteit zijn ze losser geraakt van de samenleving en hebben zij zich tegelijkertijd sterker georiënteerd op de staat (Katz en Mair, 1994 en 2009). Partijen zijn echter ook adaptieve organisaties: zij passen zich in ideologisch, programmatisch, organisatorisch en/of strategisch opzicht aan de veranderende politieke en sociale omgeving aan, bijvoorbeeld wanneer zij mogelijkheden zien om hun electorale concurrentievermogen te vergroten of als zij onzekerheden of risico's willen verkleinen (Gauja, 2017; Mair, Müller en Plasser, 2004).

Tegen de achtergrond van de eroderende sociale basis van de partij richt dit lustrumcongres zich op de impact van externe factoren zoals maatschappelijke trends (individualisering en medatisering), technologische ontwikkelingen (digitalisering) en institutionele aanpassingen (regulering) op de organisatie van de Nederlandse politieke partijen en de wijze waarop zij campagne voeren. Centraal staat de respons van deze partijen op deze externe – elkaar deels overlappende en wederzijds beïnvloedende – processen en de mogelijke gevolgen daarvan voor hun organisatie, functioneren en hun band met de samenleving (linkage).

Individualisering

In een geïndividualiseerde samenleving hechten burgers minder waarde aan normen en tradities van de maatschappij of van de verbanden waarvan ze deel uitmaken. Zij zijn minder dan voorheen geneigd te participeren in collectieve vormen van politieke activiteit en vaak minder betrokken bij of loyaal aan partijen, met als gevolg dalende ledentallen en een sterk toegenomen electorale volatiliteit. Partijen reageren daar op uiteenlopende wijze op. Om de partijorganisatie voor leden aantrekkelijker te maken kiezen zij voor interne democratisering (het toekennen van meer zeggenschap aan de leden) en permeabilisering (het betrekken van sympathisanten bij de partij, waardoor het onderscheid tussen leden en niet-leden minder scherp wordt). Om hun electorale attractiviteit te vergroten kunnen zij kiezen voor een strategie van personalisering (politici die zich met name in verkiezingscampagnes meer profileren als individuele actoren, waardoor de partij op de achtergrond raakt; zie Van Aelst en Aarts, 2015) en professionalisering (het inhuren van specialistische kennis om de kiezer te bereiken, tegenwoordig ook door relatief nieuwe technologische mogelijkheden als micro-targeting; zie ook Panebianco, 1988; en Mancini, 1999).

Mediatisering

Onder mediatisering wordt hier enerzijds verstaan dat de media in toenemende mate onafhankelijk van partijen functioneren en dat politici daarentegen hun gedrag aan de (informele) regels van de media aanpassen, en anderzijds dat teneinde een groot publiek aan te spreken de media-inhoud wordt bepaald door nieuwswaarden als negativiteit en conflict (Damstra 2020; Vliegthart, 2014). De media zouden de politiek weergeven als ‘een strijd tussen

individuen', waarmee ze bijdragen aan de personalisering van de politiek. Partijen werken actief mee aan deze trend. Met behulp van betrekkelijk nieuwe technologische communicatiemiddelen (eerst websites, later vooral sociale media) zijn politici in de gelegenheid op meer gepersonaliseerde wijze de kiezer te benaderen (Van Aelst en Aarts, 2015) – en zich daarbij ook als 'mens achter de politicus' te presenteren (personalisering als privatisering).

Digitalisering

Onder digitalisering wordt hier verstaan het implementeren van digitale technologieën in bestaande processen van organisaties om deze efficiënter te laten verlopen. Voor partijen opent dit onder meer de mogelijkheid van gerichte en interactieve communicatie met hun leden en het betrekken van leden bij interne besluitvormingsprocessen. Dit kan enerzijds de interne democratisering faciliteren en bevorderen, maar anderzijds ook leiden tot centralisering of de-institutionalisering van de partijorganisatie. In electoraal opzicht maakt digitalisering een gerichte benadering van groepen van de kiezers mogelijk, ook wel political microtargeting genoemd (Kruikemeier, Sezgin en Boerman, 2016) en faciliteert zij de inschakeling van vrijwilligers (Dommett, Kefford en Power, 2020).

Regulering

Waar de staat zich lange tijd afzijdig hield van de politieke partijen ('non-interventionisme'), zijn de partijen in de laatste decennia van de vorige eeuw als gevolg van de introductie van -subsubsiëring door de overheid steeds meer gereguleerd. Deze 'sluipende codificatie' (Koole, 1994) culmineerde in 2022 in de ontwerp-Wet op de politieke partij. Deze Wpp, maar ook de recente wijzigingen in de Wet financiering politieke partijen, beperken de partijen in een aantal opzichten – met name wat betreft hun financiering en de wijze van campagnevoering (Voerman, Karapetian en Maasbommel, 2023). Zo is het bedrag dat zij jaarlijks van een donateur mogen ontvangen gemaximaliseerd en zijn meer algemeen de transparantieverplichtingen voor donaties aanzienlijk aangescherpt; in de ontwerp-Wpp worden dergelijke verplichtingen voorgesteld voor politieke advertenties. Naast deze beperkingen krijgen de partijen in een wijzigingsvoorstel van de Kieswet ('Met één stem meer keus') te maken met een grotere kiezersinvloed op de verkiezing van de door de partijen gestelde kandidaten.

2. DNPP-lustrumcongres

Tijdens het lustrumcongres gaan experts uit de wetenschap en de politieke praktijk met elkaar in gesprek over de toekomstbestendigheid van de politieke partij. Daarbij staat de vraag centraal hoe de politieke partijen zich moeten ontwikkelen om ook in de toekomst hun cruciale rol als intermediair tussen samenleving en staat te vervullen. Zo zal er worden nagegaan of trends als professionalisering, personalisering, mediatisering, digitalisering en regulering partijen kansen bieden om hun spilpositie te versterken of daarvoor juist risico's vormen.

Programma

Tijd	Programma	Locatie
10.00-10.30	Inloop met koffie / thee	Kantine Academiegebouw
10.30-12.00	Plenaire Opening <ul style="list-style-type: none">• Welkom: Léonie de Jonge / Gerrit Voerman (DNPP/Rijksuniversiteit Groningen)• Openingswoord: Hans Biemans (Vicevoorzitter College van Bestuur, Rijksuniversiteit Groningen)• Keynote: Sarah de Lange (Universiteit van Amsterdam)• Discussie	Senaatskamer
12.00-13.30	Lunch	Kantine Academiegebouw
13.30-15.00	Parallele deelsessies	
	Personalisering <ul style="list-style-type: none">• Inleiders: Joop van Holsteyn (Universiteit Leiden) Petra de Koning (NRC)• Voorzitter / Rapporteur: Simon Otjes (Universiteit Leiden)	Academiegebouw A7
	Professionalisering <ul style="list-style-type: none">• Inleiders: Emilie van Haute (Université Libre de Bruxelles) Benjamin van Es (VVD)• Voorzitter / Rapporteur: Nicolle Zeegers (Rijksuniversiteit Groningen)	Academiegebouw A8
	Mediatisereng <ul style="list-style-type: none">• Inleiders: Alyt Damstra (Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid) Henk Vermeer (BoerBurgerBeweging)• Voorzitter / Rapporteur: Susan Aasman (Rijksuniversiteit Groningen)	Academiegebouw A2
	Regulering <ul style="list-style-type: none">• Inleiders: Afke Groen (Mr. Hans van Mierlo Stichting) Gohar Karapetian (Rijksuniversiteit Groningen)• Voorzitter / Rapporteur: Solke Munneke (Rijksuniversiteit Groningen)	Academiegebouw A12
15.00-15.30	Pauze met koffie / thee	Kantine Academiegebouw
15.30-17.00	<ul style="list-style-type: none">• Plenaire rapportage van de werkgroepen (Simon Otjes, Nicolle Zeegers, Susan Aasman en Solke Munneke) en discussie over de toekomstbestendigheid van de politieke partij• Slotbeschouwing: Ruud Koole (Universiteit Leiden/voormalig PvdA-voorzitter en senator)	Heymanszaal Academiegebouw
17.00-18.00	Borrel	Kantine Academiegebouw